

دکتر غفار برجساز

استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شاهد

منصوره شاه محمد میراب

دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شاهد

نمادها طی گذشت زمان و با شکل گیری ملیت ها و آیین های جدید ممکن است تغییر یابند و معنای تازه ای به خود گیرند. نماد مار نیز این گونه است. مار در دوره ای به عنوان نمادی مثبت، گرمی و مورد احترام بوده است ولی با ظهور دین زردشت جنبه منفی یافته و به موجودی خبیث و اهریمنی تبدیل شده است. هدف پژوهش حاضر بررسی نماد مار و جلوه های مختلف آن از جمله ارتباط آن با اهریمن در شاهنامه است. بدین منظور به شناخت ایننماد و بررسی ارتباط آن با اهریمن در اساطیر کهن پرداخته شده است. بر همین اساس و با استناد به برخی از اساطیر ایران باستان در روایات زردشتی و پهلوی و همچنین تورات و انجیل جنبه اهریمنی مار بررسی و سپس به انطباق آن در شاهنامه پرداخته شده است. تجلی این ارتباط اساطیری در برخی از ابیات شاهنامه این مطلب را روشن می سازد که داستان های شاهنامه بر اساس این روایات کهن سروده شده است. ضمن اینکه حاصل پژوهش نشانگر این است که حکیم توس درصدد آن بوده است تا این نماد طبیعی را با دیگر نمادهای فرهنگی ایرانیان و عناصر کهن الگویی آنان، همچون نبرد با اهریمن و گرامیداشت آتش به عنوان رمزی از حیات جاودان و عنصری هستی بخش پیوندی معنادار ببخشد.

واژه های کلیدی : نماد، مار، اژدها، اهریمن، شاهنامه.

نو آوری های روایی در شعر حجم

شهرام بزرگی

نعمت الله پناهی